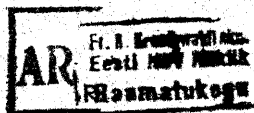

ERK

NR. 1

**J. Tandre: EUROOPA DEMOKRAATIA KRIS • Kaarel
Särgava: EESTLASE, BALTILASE, SAKSLASE • Ed. Poom:
EESTI ERK JA MAMMONISM • E. Alveste: KAS VAIAME
ERLISE RAAMATUAMETIT? • J. Viims: SEGAABIELUD
RAHVUSPOLIITLISELT • V. Varamaa: SAKSAMAA JA
LOCARNO PAKT • TALLINNA ERK'I VOISTLUSKIRJANDID •
RINGVADE.**

S B, P 502

KINDLUSTUSE AKTSIASELTS

EESTI LLOYD

tegutseb eestlaste kapitaliga,
eestlaste juhtimisel,

on suuremaid ja vanemaid
kindlustusseltse,

on asutamisest saadik maksnud
kahjutasusid üle Kr. 3.000.000.—

ESINDUSED — ÜLE MAA

Elusloomade, liha ja
lihasaaduste eksport

EESTI PEEKONI EKSPORTÜHISUS

S. Roosikrantsi 4-a

Telefon 463-63

ERK

ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLIITILINE AJAKIRI

Nr. 1 (33)

25. MÄRTSIL 1936

IV AASTAKIIG

Euroopa demokraatia kriis.

J. TANDRE.

Praegune Euroopa põeb suurimat valitsusvormi kriisi, mis teda kunagi tabanud. Demokraatia elas üle Maailmasõja järel lühikese õit-sengu. Peagi löid närtsima tema esimesed õied ja rahvaesinduste kui-vanud vartele asusid lapulised. Mitmes mandririigis on riigipäid, kel pole ei dünastia päritolu ega rahva õigeid volitusi. Nad ei kuulu oma saamise viisilt ühegi seni õigeaks peetud riigisüsteemi alla. Ainult antiik-ajal Kreeka linn-riikides ja keskajal Itaalia linnades Veneetsias, Milanos, Firenzes jm. eksisteerisid sellised „riigipead“ nn. türannide ja doodži-dena. Need olid siis kas demagoogid või rahamagnaadid, kes panid endid maksma vägeva sõna või kapitaliga.

Kummaga neist sarnanevad praegused Euroopa rahvajuhid — dema-googid? Ja millega seletada seda erakordset nähet, et rahvas, kes on demokraatlikus riigis ise suverään — võitleb oma õiguste vastu, aidates võimule suveräänseid juhte? Millega on õigustatud selliste „riigipeade“ eksistents?

Üheks põhjuseks on tõsiasi, et demokraatlik kord on pinevaks võit-luseks iseenesest abitu riigivorm. Sel puhul peab rahvas teatud osa oma õigustest iseenda käsutamiseks delegeerima mõnele üksikisikule, kuigi see käib demokraatia põhimõtte vastu.

Teiseks, et demokraatlik kord on veel võrdlemisi uudne riigivorm ja kui seesugune peab ta alles kätte võitlema eluõigused, nagu on pikkade ja veriste sõdade järel pidanud end maksma panema iga uus ühiskond-lik kord.

Vaatleme lähemalt tähtsamate riigikordade võitlusi ajaloo vältel.

Esimesed sellised võitlused ilmnisid Kreeka linnriikides. Osalt sise-miste, osalt välimiste pingete tõttu oli linnriigi demokraatia mõnikord sunnitud võtma ette reforme ja koondama kogu rahvusjõu. Neil puh-kudel ikka tõusis esile mõni türann, demagoog, kes teostas riigis vaja-lised uuendused ja korraldas oma tahte järele riigikaitset. Turuväljaku-demokraatia oli selleks liiga mannetu. Kui aga linnriigi-süsteem muutus

ebapraktiliseks, ei suutnud siduda enam juba diferentseerunud ühiskonda ega linnamajandusest rahvamajanduseks arenevaid helleenide linnriiki-kesi, algas võitlus uue rahvusriigi eest. Ekstreemsete individualistidena helleenid ei liitunud ühiseks tervikuks, nad langesid Makedoonia, Pärsia ja siis Rooma ülemvalitsuse alla saavutamatagi kõrgemaastmelist riigivormi. Nii kiindunud olid muidu nii harmoonilised helleenid oma vanasse riigivormi.

Niisama diferentseerus ühiskond Rooma linnriigis. Sisemised sotsiaalpinged ja imperialism sundisid roomlasi minema üle tugevamale keskendatud riigivormile, aga see ei teostunud järsku. Mariuse, Sulla, Pompeiuse, Caesari ja Antoniuse kodusõjad vältisid mitu aastakümnet. Kuni suri vana vabariigiaegne põlv, kasvas uus, kelles kodusõja kole-
duste mõjul lõi läbi arusaamine tarvidusest kindlama riigikorra järgi. Alles siis võis Octavianus panna aluse valitava riigipea, keisri instituudile.

Selle riigivormi kriisi, mille all helleenid ise kokku langesid, ületasid roomlased visalt, kuigi pikkamööda ja veriselt. Viimasena ohverdas sellele võitlusele oma elu C. J. Caesar. Lääne-Rooma langemises oli omakorda süüdi valitav dünastia, mis viis jällegi riigi hävitavasse kodusõtta. Ja vana Rooma ei olnud suuteline muutma seda ebapraktilist korda.

Barbaarsed germaanlased hävitasid enamiku antiikaja kultuuri saavutusi. Ka riigivormi. Selle tõttu saab keskaegne ühiskond eriti barbaarse valitsuskorra — feodaalsüsteemi oma sunnismaisuse, vaimulike ja feodaalide seisusega ning nimelise kuninga instituudiga. Selle aastatuhande esimestel aastasadel algab kuninga, monarhia võitlus feodaalidega. Mitte sellepärast, et kuningad oleksid olnud vaid võimuahned. Ei! Juba iganev feodaalsüsteem ei sobinud enam kultuuriliselt kui ka majanduslikult üha arenevasse ühiskonda ja see tuli asendada laiematele hulka-
dele baseeruva riigivormiga.

Keskaja feodaalkorra lossivaldkondlik süsteem oli hoopis algelisem antiikaja linnriigi eluvormist. See oli algelise kultuuriga rahvaste vallutamise, koloniseerimise, kristianiseerimise ja röövmajanduse süsteem. Nii pea kui tööstuse ja kaubanduse arenedes sugenesid linnad, sattusid need feodaalsüsteemiga võitlusse. Esimestega liitusid kuningas ja algaski aastasadu kestev võitlus absolutismi ja feodaalide vahel. See võitlus ulatus paiguti kuni 17. s. keskeni, paiguti kauemgi. Mõnes riigis pääsesid võidule feodaalid. Nagu Inglismaal (parlamendi kaudu), Saksamaal (suveräänsete feodaalvürstide kaudu), Poolas (suur- ja väikeaadli kaudu) ja Vana-Liivis (ordu käskijate, piiskoppide ja maakondlike rüütelkondade korporatsioonide kaudu). Teisal monarh: eelkõige Prantsusmaal, Venes, Skandinaavia riikides, hiljem Preisias ja Austrias.

Cromwelli-aegne revolutsioon Inglismaal, kodusõjad 16. sajandi lõpul Prantsusmaal ja 30-aastane ususõda 17. sajandil Saksamaal ei olnud midagi muud kui ainuvalitsusliku printsiibi võitlus vana feodaalkorraga. Usk esines seal mõlemal pool vaid massides psühhoosi loomiseks vajalise kõlbla tegurina.

18. sajandiks jõuab absolutism oma hiilguse tipule ja kohe algab tema langus. Valgustussajand tõstab esile kaks kandvat põhimõtet: üheväärsuse ja rahva suveräänsuse ideed. Need saidki hauaks absolutismile tema tulevases võitluses demokraatiaga. Mitte sellepärast ei alanud võitlus monarhia vastu, et ta oleks nii ruttu muutunud kõlbmatuks. Sõda

kuulutati temale sellepärast, et ta ei viinud võitlust feodaalidega puhtalt lõpuni. Absolutistlik valitsemisvorm jäi poollikuks, ebapuhtaks. Monarh võttis feodaalidelt vaid poliitilised õigused, alistas nad oma absoluutsele võimule, jättes neile alles sotsiaalsed ja majanduslikud eesõigused. Kapitalistlikku majandussüsteemi ei mahu aga à priori mingid sünnipärased eesõigused, kuigi nad osutuvad riigivormi kandvaks talaks. Rahakapital eeldab kodanlikku liberaalsust ja tugevat individualismi. Maale ja rahvale jäid feodaalid endisteks parasiitideks, kellele tugis absoluutne seisuslik monarhia ise.

Sellise absoluutse võimuga kroonitud feodaalpärimuste likvideerimiseks ei omanud monarh enam jõudu, vaid see pidi toimuma altpoolt revolutsiooni teel.

Kõige selgemalt esines demokraatia ja absolutismi vaheline võitlus Prantsusmaal, vältides ümmarguselt sada aastat. Robespierre ja Napoleon I diktatuurid olid noore demokraatia esimesed ängistajad. Absolutistliku Euroopa kaasabil, demokraatia enda uudsuse ning vanade tugevate pärimuste ja tõekspidamiste tõttu nägi Prantsusmaa veel Louis XVIII, Charles X, Louis Philippe I ja Napoleon III juba surmamõistetud kuningatroonil. Alles Boulanger kriis minetas XIX s. 80-date aastate lõpul absolutismi püüded Prantsusmaal enam-vähem lõplikult.

Teiste Euroopa riikide valitsus- ja ühiskonna vormidesse löid Prantsuse eeskujud küll parandamata mõrasid, aga ei likvideerinud lõplikult neid ometi. Alles Maailmasõda järsu löögiga kummutas troonid Euroopas, andes primaadi rahvaesinduslikule korrale.

Euroopa riikide, välja arvatud Prantsusmaa ja Inglismaa, järsk üleminek absolutismilt demokraatliku valitsuskorra juurde oli liiga järsk. Pealegi toimus see Maailmasõja ülepingutuste tagajärjel revolutsiooni kaudu. Üheväärsuse ja rahva suveräänsuse ideed ei olnud mingil kujul läbi löönud, vaid kandsid pigem stühhilise massipsühhoosipuhangu ilmet. Pealegi ilmus demokraatiale kaks väärilist vastast. Üheks neist olid endisest absolutismist ja feodaalkorrast johtuvad vanad pärimused, kelle kaugem siht on absolutismi enamvähem vanal kujul taastamine. Teise ja osalt kardetavama vaenlasena ilmus ekstreemne sotsialism kommunisti ja proletariaadi diktatuuri näol, mille lähtekohaks sai Nõukogude Venemaa.

Sõjale järgnevas ühiskonna eluvormide otsinguis kaldus primaadi osa viimasemale, tänu sellele, et kommunism võttis religiooni ilme ja demokraatia kukutamine kuulutati III internatsionaali poolt ristisõjaks.

Nüüd pidi demokraatia asuma võitlusse mõlema vaenlasega. Kui kahel rindel korraga võidelda, on kasulik ühe riidaga saavutada kas osaline või täielik kokkulepe. Kuna eraomandi õiguse ja rahvaesindusliku korra printsiipide tunnustamine monarhia poolt soodustas lepet viimasega ja et noor, veel väljakujunemata demokraatia oli intensiivseks võitluseks ebapraktiline, kaldusid riigikorrad järsult paremale. Isegi nii paremale, et demokraatia suutis säilitada vaevu vaid välise vormi. Sisu ja valitsemistaktika muutus ultraabsolutistlikuks.

Senituntud riigipeade dünastia ja volitustega varustatud presidendid loovutasid oma kohad uutele Il ducele, Führerile, juhile jne. ja senise demokraatia parteide pluraliteeti esindab nüüd vaid ainus juhi partei.

Kümne aasta jooksul muutus kõlbmatuks demokraatlik riigivorm, mille eest nii palju võideldud ja valatud verd. Selles oli osalt süüdi ka

tema ise, osalt tema ebaõiglane rakendamine. Ta muutus oma ultrademokraatsuse ja parteide destrueeriva võistluse tõttu pseudodemokraatiaks, muutus omamoodi vägivallaks.

Autoritaarne kord minetas demokraatia senise kõlbelise printsiibi — *suurimale hulgale suurimaid hüvesid* — võttes omaks absoluutse monarhia kandva idee, mille sihiks oli *riigi kui terviku* tugevus, ekspansioonivõime ja hea nimi.

Autoritaarse riigi poliitika on juba oma iseloomult ofensiivne, imperistlik ja militaristlik. Needsamad printsiibid, mis absoluutsel monarhial. Viimasel oli veel teokraatne „jumala armust kuninga“ printsiip. See juhi süsteemi ei sobinud. Osalt sellepärast, et need „jumalaarmu“ dünastia pärijad elavad veel; osalt sellepärast, et see tunduks arenenud mõistusele pilkena. Siis võtsid Lääne-Euroopa juhid omale ratsuks *rahvustervikluse idee*, Ida-Euroopas *kommunismi kui usundi*.

Juht võib ju absoluutse võimu juures püsida vaid hädaohu tõttu. Ja kui see hädaohu puudub, siis peab see kord langema, või tuleb uued hädaohud välja mõelda. Tondid tuleb maalida seintele ja piiritagustele taevavõlvidele, rahvasse tuleb nende ees sisendada hirm, et püsiksid põhjused kodanike isikuvabaduse kitsendamiseks ja rahvusjõudude kontsentreerimiseks lõõgivalmis. Nii Euroopas praegu ka tehaksegi.

Ekspansiooni ja hirmu kõrgepinge kestvus rahvas tähendab ka ühtlasi juhi süsteemi kestvust.

Mussolini ja Hitleri teeneks tuleb lugeda kommunismi hädaohu kõrvaldamine. Sellega oluiski nende ülesanded täidetud. Aga millele siis siirduti? Mussolini sõdib praegu Abessiinias asumaade eest ja Hitleri hüsteerikast kajab terve Euroopa küll Versailles'i „ülekohtu“, küll elu-ruumi pärast...

See on saanud nüüd Euroopas süsteemiks, mis nakkab eranditult kõikidesse rahvastesse. Suurriikides löi see läbi ekspansiooni teostamiseks, väikeriikides tingituna endakaitse vajadusest. Tõelisest demokraatiast on jäänud vaid paraadifraasid.

Kui risticõjad toimusid kolmainu jumala nimel, mille sümboliks oli usk, sõdisid absolutistid dünastia, usu ja isamaa nimel; demokraatia — isiku ja rahvaste vabaduse nimel. Juhid sõdivad rahvusterviku, s. o. ära seletatud oma positsiooni kindlustamise ja säilitamise nimel.

Kõigest öeldust järeldub, et demokraatia peab pinevat võitlust oma eluõiguste eest. Ta võitleb niisama, kui on võidelnud sajandeid iga uus riigivorm. Rahvasteliit ja Locarnod kuuluvad demokraatia võitluse taktikasse, hüpermilitarismi ja rahvusvaheliste lepete ignoreerimine on autoritaarse printsiibi voorusi. Mida hüsteerilisemad ja obskurantsemad on Il duced, seda kiiremini möödub see aseaineline riigivorm.

Praegune autoritaarse korra hiilgeaeg on demokraatia tõsisemaks kriisiks. Ühtlasi võime aga eksimatult väita, et sellest riigivormide heitlusest väljub võitjana demokraatia.

Autoritaarne kord on, nagu öeldud, ajutine. Ta võib kesta, kuni on täitnud oma ülesanded ja langeb siis, võimalik et isegi uue maailmasõjata ja revolutsioonita.

Eestlane, baltlane, sakslane.

KAAREL SÄRGAVA.

Viimasel ajal on Saksamaa avalikkus muutunud Eesti vastu kaunis tähelepanelikuks. Rohkem kui tavaliselt leiame Saksamaa ajakirjanduses Eesti kohta ülevaateid, siseolude analüüsi ja kriitikatki. Meie täpselt ei saa selgitada selle suurendatud tähelepanu põhjusi. Kas on see aus ja loomulik sümpaatia tõus Eesti iseolemise vastu või seisab selle aktiivsuse taga balti sakslus oma irriteeriva taktikaga.

On esimene arvamine õige, siis tahame Saksa avalikkusele selle sama sümpaatia ja lugupidamisega vastata. Aga kui seisavad selle aktiivsuse taga endise balti „Maariigi“ epigoonid, siis vajab see nähe kiiret korrigeerimist.

Kahtlemata ei saa meie oma põhjamaises kainuses võtta sümpaatia avaldusena „sõbralikku“ müksu, et Eesti avalikkus uue Saksamaa ülestõusmise ja tema uuestisünni hindamises on üles näidanud sama pealiskaudsust ja arusaamislagedust, mis muugi avalikkus. Meile tunduks see nagu survena, kui nähete kriitikat ja sõelumist võib üldse võtta pealiskaudsuse ja arusaamislagedusena. Eestlane on alati kaugel olnud sellest, et igale nähtele, mis maailma näitelaval esile kerkib, otsekohe halleluuja karjuda. Teisest küljest on ju otse vääradata tõde see, et ei ole meie asi, mis sünnib teiste maade sisekorras. Iga rahvas saagu õndsaks selle sisekorraga, mida tema ise enesele loob. Loomulikult nõndakaua, kui see ei muutu häirivaks üldsusele. Nõndapalju aga, kui need sisekorrad rajanevad ideoloogilisele sõnastusele, vaimuvarale, mis oma olemuselt on rahvusvaheline, on lubatav ja tervitatav nende nähete kriitika. Ja selles ei ole midagi panna pahaks, kui ühele rahvale oma sisekorras ei meeldi see, mis teisele rahvale võib olla hingeomane.

Meile on pakutud küll heaga, küll pommidega ja revolvratega kommunistlikku ilmakorda. Selle lahke pakkumise oleme meie südamerahuga lükanud tagasi. Ja seda täie õigusega. Sest meie ilmavaatesse, meie rahva ilmasuhtumisse ja sellesse majanduskorda, mis meile omane, ei sobi kommunism. Meie oleme valmis elama ja surema oma töökspidamiste ja ilmavaadete eest.

Samuti kui meie kommunismi vastu oleme võtnud eitava seisukoha, oleme meie eitava seisukoha võtnud ka natsionaalsotsialismi vastu. Ka see ilmakord ei sobi meie rahva iseolemise mõõtudesse ja tunnetusse. Kuid meie oleme kaugel sellest, et alata mingit ristisõda natsionaalsotsialismi vastu üldse, samuti kui meie kaugel oleme ristisõjast kommunismi vastu. Saagu iga rahvas õndsaks sellega, mis tema ise enesele loob ja mida tema väärt on. Samuti kui meile püha on teiste rahvaste sisekord, sama püha peab olema teistele rahvastele ka meie sisekord. See on meie kategooriline nõue suhtumises teiste rahvaste vastu.

Rahvuslus on praegu kõikjal juhtivaks printsiibiks. Ka meie, Eesti, iseolemise baas on rahvusluse idee. Oleme kaugel igasugusest sotsia-

listmist. Meie ei mõtle muuta oma seisukohti ega taotle mingit vägivaldset pööret, ei töölisklassi diktatuuri ega aarialaste, natsionaalsotsialismi suunas. Meie ilmasuhtumisse ei mahu mõte, et mõni klass riigis või mõni rahvus Euroopas oleks seatud primaadi eisukorda kogu maailma näitelaval. Meie tõrjume kategooriliselt tagasi igasugused õpetused, mis põhjenevad *ebareaalsusel, müütusel*. Iga müütose taga, olgu ta esiplaanilt kui tahes ilus, istub ikka ja alati alasti vale.

Rahvuslikud kontseptsioonid, mis põhjenevad vägivallal ja selle taga pesitseval varel, ei pea meil paika. Rahvuslus, mis meile omane, püsib eneseteadlikult, kindlalt ja uhkelt meie oma rahvuslikul kultuuril, meie oma materiaalsel ja kultuurilistel hüvedel, meie enese olemusel, kuid ikkagi inimlikus vendluses, rahvusvahelises solidariteedis ja rahvusvahelises koostöös, alati mõistes, et iga vihkamine tekitab vastuvihkamist ja sellega paratamatult kaasaskäivat õnnetust.

Siin seisab meie rahvusluse kardinaalne tuum. Meie ajalooline tava on ikka ja alati olnud — ela ise ja lase ka teistel elada. Meie oleme ajaloo näitelaval näinud, et isikud tõusevad ja langevad, olgu nad riikide juhid või suurte voolude mõtestajad. Riigid aga, mida nad on juhtinud, püsivad edasi. Sellepärast ei pea meie riikide ja rahvaste hea läbisäämise küsimust kunagi niipalju režiimide küsimuseks, kui just rahvaste südametunnistuse küsimuseks; üksteisest arusaamise ja lugupidamise küsimuseks.

Riigipoliitilises ulatuses oleme meie Saksa riigiga alati olnud kõige paremas heanaaberlikus vahekorras, samuti kui meie seda oleme olnud teiste riikidega. Režiimide küsimus ei ole meile siin tõesti mitte oluline. Oluline on suhtumine rahvaste eneste vahel. Näit. vene rahvusest kodanikud, kes Eestis on leidnud endile alalise asupaiga, ei ole kunagi asunud seisukohale, et nad oma seisukorda siin kasutaksid omakasuliselt subjektiivselt selles mõttes, et nad enese ülemkaitsejaks, nõnda öelda patrooniks, oleksid pidanud Vene riiklust kui seesugust. Ka ei ole Vene riiklus kunagi omalt poolt asunud säärasele seisukohale, mis oleks lubanud eeldada mingisugust survet sealtpoolt asjadesse, mis puutuvad vene vähemusrahvusse meil. Ja see on iseenesest täiesti õige ja loogiline seisukoht, eriti kui meie silmas peame veel asjaolu, et meie pühalikult oleme andnud kõikidele vähemusrahvustele kõige vabama ja õilsama enesekorralduse kultuurilise omavalitsuse näol. Enesekorralduse, mille algmeid meie praegu ei näe ei Venes ega Saksamaalgi.

Läbikäimise tihedust Saksamaaga kipub aga tumestama juba vana ja seega ajalooline kett — eestlane, baltlane, sakslane. Ma ütlen nimelt baltlane, ja seda just täpsustavalt, sest olgugi, et juriidiliselt meie baltlasi oma seadusandluses nimetame saksa vähemusrahvuseks, kellele meie oleme andnud kaugeleulatuvat kultuurilise omavalitsuse, ei saa meie siiski seda rahvakõldu nimetada sakslasteks selle sõna tõsisel ja ajaloolisel mõistes, samuti kui meie ei saa neid pidada ei rootslasteks, taanlasteks ega poolakaikski. Olgugi et nende soontes jookseb sigri-migri verd, kõnelevad nad oma enamikus saksa keelemurdelist keelt. Neid on kohati kutsutud balti-sakslasteks, kui on võrdlusi olnud riigi-sakslastega. Kuna aga keeleline ühtlus veel teadagi ei moodusta natsionaalset ühtlust, ja kuna kõigil avalikult teada, et need raskused, mis praegu Saksamaal kehtivad aaria

seadused veeretavad meie baltlaste tõupuhtusele ette — nendest raskustest võivad meie ametiasutised jutustada otse anekdootilisi lugusid — siis peaks õigustatud olema ka baltluse mõiste, seda enam, et nad ise ligi kolmekümne aasta eest selle nimetuse ise eneste kohta ainuõigeks tunnustasid.

Ja nende baltlastega siin tekivad meil raskused. Nemat oma seisukoha õigustamiseks kasutavad teed, mida enamik meist peab otse lubamatuks. Ja see on — oma isiklikkude hüveoluliste seisukohtade kaitsjaks lugeda Saksa riiklust. Neil ei ole sellest veel mitte küllalt, et nemad teiste ausate kodanikkude kombel saavad nautida kultuurilist omavalitsust, ei — oma subjektiivsete seisukohtade kaitseks suvatsevad nemad häirida ka Saksa riigi avalikku arvamist. Ja see on liig.

Nende baltlaste ajalugu juba meie maa-alal ei ole olnud selline, mida võiks kirjeldada ilusate ja õilsate värvidega. Nende ajalugu on koosnenud ebaõigelt vallutatud maa-alade ebaõigete abinõudega kaitsmises, ja selles võitluses ei ole nemad kunagi tagasi pörganud reetmisest. Mitte üksi meie, vaid isegi sakslaste reetmisest. Veel viimase reetmise saksluse vastu teostasid need inimesed siis, kui nad võitlesid Vene sõjavägedes Vene sõjavägede juhtidena Ilmasõja päevil sakslaste vastu. Nüüd paistavad nad olevat suuremad sõbrad nendega. Veel rõhkemgi — nad ise peavad endid saksluse autoriseeritud esindajaiks Eesti pinnal ning meile paistab, et seda ei ole eitatud sakslaste poolt.

Siin seisab aga vahekordade raskuspunkt. Ja selle raskuspunkti kurbloolus seisab selles, et meie ka edaspidi sakslust oleme sunnitud vaatlema läbi baltluse prilli, muidugi nõnda kaua, kui ei tule muudatusi. Kui soovitakse, et mõlemad rahvad tihedamalt teineteisest aru peaksid saama, siis peaksid muudatused tulema kiiresti. Olemasolevale seisukorrale püsima jäädes omandab meil sakslus baltluse kontuurid ja baltluse kuju kõigi meile juba tuntud tagajärgedega. Kui seda peetakse soovitavaks sealtpoolt — siis on meile asjad täiesti selged, kui aga seda ei peeta, siis peavad tagajärgede tõmbamised tulema võimalikult pea.

Meie tunneme väga hästi saksa kultuuri, saksa teadusi, kunste, tehnikat. Kuid meie tunneme ka baltlasi. See rahvakiht ei ole meil Eestis kunagi olnud kultuurikandjaks kihiks. Otse vastupidi, ja seda täie õigusega, on väidetud käesoleva ajakirja veergudel, on nad olnud kultuurilaiskurid. Kui meie üldse baltluse kultuurist kõneleme, siis seisab see ainult orjastamises, omakasus ja muis sääraseis kahtlase väärtusega „hüvedes“. Otse avameelselt tunnistades — meil on vastik kõnelda baltlaste „kultuurist“. Ja otse avameelselt tunnistades — miks peavad siis olema just nemad selleks autoriseeritud vahemeheks meie ja Saksamaa vahel. Kas sellepärast, et nemad siiski on olnud saksa kultuuri autoriiseeritud kandjateks meil. Kui see nii, siis pahandatagu, kui meie kogu sellele kupatusele lööme käega. Vastuolu eestlaste ja baltlaste vahel ei ole näengu kohaselt ületatav üks-kaks-kolm, kui ta üldse on ületatav.

Meil, eestlastel, ei ole mingit usku baltlastesse. Ja seda täie õigusega. Tõsiste ja õigete rahvuslastena oleme meie baltlastele andnud täielise ja ulatusliku kultuurilise omavalitsuse. Ja meie oleme oodanud nende poolt lugupidamist ja arusaamist Eesti asjadest. Need meie iseseisva riigi aastad on meile täie selgusega näidanud, et baltlus oma käitumist aga absoluutselt muutnud ei ole. Ta on jäänud endiseks. Tema ideoloogia on jäänud samaseks, nagu seda on tundnud meie isad ja isaisad. Sest milleks muuks peaksime meie pidama „Estländische Zeitung“ alljärgnevaid

mõtteavaldusi (mis meilt eksporteeritakse poliitilise eksportkaubana, mida tõendab Stuttgartis ilmuv „Der Auslandsdeutsche“ 1935. aasta septembrikuu number): „Psühholoogilised momendid on olnud need, mis kohalikule sakslusele on raskendanud liginemise eestlastele — 1) riigi esimeseks võtteks oli saksa rahvusgrupi kodukoldsuse hävitamine, 2) oluliselt rikuti rahvusõiglust — keelati saksa sõnavara tarvitamine ja 3) tahetakse sulgeda tihe kontakt saksa emamaaga ja sellega ummistada kohaliku rahvusliku jõu allikaid.“

Balti sakslane on alati eksisteerinud rahvusvahelisest poliitilisest seebimüüdamisest (Münchausen, Budberg, J. R. Pattkull) ja nüüdki ei kavatse ta laskuda ausale tööle.

Olgem avameelsed ja ütleme — säärast silmakirjalikkust võime meie oodata ainult baltlaste poolt. Eelnimetatud laused on ajaloo ja tõsiasjade kõige selgem pea peale pöörmine, ja seda otse poliitiliselt ebasõbraliku sihiga. *See poliitiline eksportkaup on suurem poliitiline vale, mis kunagi ajakirjanduses on leidunud.* Sest meie, eestlased, ei ole saksa rahvusgrupi kodukoldsust mitte hävitanud. Kui meie teostasime oma maareformi, siis teostasime meie selle õiguslikult ja korralikult, nagu see õiguslikus riigis kohane. Maareform ei olnud mitte natsionaalpoliitiline samm saksa rahvusgrupi vastu, vaid meie eluruumi ratsionaliseerimise küsimus. Meie ei võinud oma rahval lämbuda lasta maanäljas. Maareform ei olnud mingi omapärasus ega vägivald, vaid aus tehing. Meie tahaksime baltlastele tuletada sel puhul meelde Adolf Hitleri sõnu — „üldkasu enne omakasu“. Maareform oli üldkasulik akt, ning selle tõttu ei oleks üleliigne baltlastel ka natuke tutvuneda Hitleri mõttekäikudega selle filosoofilises ulatuses, kui seda üldse nii ütelda võiks.

Siis saksa rahvusõiguse oluline rikkumine tema sõnavara keelamise kujul. Jälle ilus valeke, ja seda jälle eksportkaubana. Kas siis tõesti baltlased on nii rumalad, et nad veel ei tea, et meie kohanimed on ikka ja alati olnud meie eestikeelsed kohanimed, ja kui sakslased Tartu moondasid Dorpatiks ja Pärnu Pernauks, siis nad midagi uut siia maailma ei loonud, vaid ainult väänasid ära oma murde kohaselt meie nimetuse. Keegi ei ole baltlastele keelanud tarvitada nende moonutatud kohanimesid koduseks tarvitamiseks, aga mis puutub väljapoole, siis nõuab juba igasugune viisakus, et nad tarvitaksid kohanimesid selliselt, nagu seda tarvitab maa peremees. Koduseks tarvitamiseks baltlastele võib ju Pernau kõlvata, aga eksportkaubaks ei kõlba ta mitte. Et aga sellest täiesti arusaadavast asjast teha säärast suurnumbrit ja end seada kohutava kannatanu ossa, siis võib sellega hakkama saada jällegi ainult baltlane. Ja seda ikkagi meie, eestlaste kulul, muidugi selleks, et sakslane meid vihkama hakkaks. Ilus sõber ilusal kujul tõesti.

Ja kontakti sulgemine emamaaga. Meie siin Eestis ei ole seda veel kuulnud, et seda teha tahetakse. Aga näete, baltlane sõandab seda siiski ütelda. Otseselt öeldud — valetada kogu maailmale. Ja ma küsiksin nüüd sellepeale — kas on see saksapärane?

Ei — nii meie vahekorrad ei saa edasi kesta. Siin peab tulema lahendus, ja mida rutem, seda parem. Ja lahendusteeks võib siin olla ainult üks tee — see on vabadus. Kohalikku baltlust ei tule mitte enam lugeda

saksluse autoriseeritud esinduseks meil. Sellele seisukohale peavad asuma sakslased ise. Kontakt sakslusega peab sündima otseselt, ilma baltlaste ja nende kannupoiste vahetalituseteta, ja seda mitte üksi kultuuriliselt — ka majanduslikel aladel peab see kontakt sündima otse eestlaste ja sakslaste eneste ettevõtete vahel. Sest kui meie ka majanduslikul alal peame vahetalitajaks pidama kohalikku baltlust, siis ei saa sellest ainuüksi juba eespooltähendatud põhjustel võita ei meie ega teise poole maa majandus ega hea läbisaamine.

Eesti riik ja mammonism.

ED. POOM.

Tänavuse veebruarikuu algul refereeriti peagu kogu meie ajakirjanduses üsna üksikasjaliselt hr. Joakim Puhki valimiskõnet Kaubandus-tööstuskoja koosolekul 4. veebr. s. a.

Mainitud kõnes olevat meie Kaubandus-tööstuskoja esimees väljendanud muuseas järgmist:

Kuid selle asemel, et meie kaubandust ja tööstust kosuda lasta, et võimaldada temale varasid koguda, uusi väärtusi luua, oleme libisenud riigistamise teele ja oleme õnestanud eramajanduse aluseid.

Meile võidakse öelda, et see ongi see õige tee eesti rahvusliku, õigem riikliku kapitali kogumiseks. Kuid peetagu mees, et oleme geograafiliselt säärases asendis, kus riiklikud ettevõtted ja riigile kuuluvad varandused võivad võõrastele võimudele saada meelitavaks.

Meie oma lühikese eluaja jooksul oleme näinud oma kodumaa pinnal peremehe kord idast, kord lõunast.

Tahame loota, et seda enam ei kordu, kuid kindlam on sääraseil silmapilkudel siiski kodanikule kuuluv eravarandus, kui riigile kuuluv riigivara.“

Kuna eeltoodud mõtteavaldusi pole vahepeal dementeeritud ega õiendatud, siis tõenäoselt on meie Kaubandus-tööstuskoja esimees tõesti esinenud avalikul koosolekul sääraseid väljendeid sisaldava kõnega. Tagasihoidlikumalt oleme sääraseid mõtteid kuulnud mujaltki.

Kuigi igas vähegi teadlikus Eesti riigi kodanikus-eestlases eelosundatud mõtteavaldused tekitavad ägedat protestivaimu ning koguni raevugi, siiski — põhimõttel: *sine ira et studio* — püüame objektiivselt analüüsida eeltoodud kõneosas esinevat argumentatsiooni ja sellele rajatud väiteid.

Hr. Puhki peaarvumendiks on väide: „*oleme libisenud riigistamise teele ja oleme õnestanud eramajanduse aluseid*“. Too argument pole meile uudiseks. Ta on meie Kaubandus-tööstuskoja esimehe ametlike esinduskõnede peateemaks juba aastaid. Hr. Puhki varematest esinemistest sel teemal, eriti aga käsitusel olevast, jääb mulje, nagu oleks Eestis praegu tegemist majanduselu riigistamisega, riigikapitalismile siirdumisega või koguni mingisuguse sotsialistliku majandussüsteemi teostamisega.

Asjata oleme aastaid oodanud eelmainitud väitele tõendeid, objektiivseid andmeid, veenvaid põhjendusi. Sest meie Kaubandus-tööstuskoja esimehelt tohime ju ometigi oodata objektiivset suhtumist ning asjatundmist meie majanduselu elementaarseis põhiküsimustes-nähtustes.

Objektiivsed andmed pole olnud meie majanduselus, eriti aga majanduspoliitikas, kunagi populaarsed. Julgeme viimaseile toetudes siiski väita, et aasta-aastalt korduvad *väited meie majanduse üha suuremast riigistamisest ja eramajanduse õonestamisest lihtsalt — ei pea paika.*

Meie majandusringkondade tähtsaima koja esimehel ning suuräri-mehel peaks teada olema, et riigi ettevõtluse osatähtsus meie majanduselus pole keskmiselt suurem, kui see tänapäeval tavaline teisteski erakapitalistliku majandussüsteemiga riikides. Objektiivsed andmed näitavad, et 1935. a. oli Eesti riiklikes majanduskäitistes ainult **6,7%** meie tööstustöölise üldarvust. Samal aastal meie majandusele antud ümmarguselt 226 miljonist kroonist krediidist oli riiklikku krediiti ümmarguselt 150 milj. kr., s. o. **70%**. Viimaseil aastail on riigi osatähtsus meie majanduse finantseerijana ikka olnud 65—70% ümber.

Kapitalistlikus majanduses iga vähegi korralik kapitaliomanik, kes laenutab oma kapitali mingisugusele teisele majandile, eriti säärasel määral, nagu seda teinud meie riik, nõuab endale selge pildi oma debitori finantsilisest olundist ning ta edasise majandusliku tegevuse iga-tõlgse kontrollimise õiguse. Suuremate krediitide puhul paigutab kreditor vähimalt oma usaldusmehe debitori käitise sellisele juhtivale kohale, kus võimalik mainitud käitise alaline ning põhjalik kontrollimine. Meie riik on küll meie eramajanduse suurim finantseerija, võimsaim kreditor, ent ta pole kaugeltki mitte allutanud oma võlgnikke niisugusele kontrollile, nagu see tänapäeva erakapitalistlikus majanduses endast-mõistetak, nagu see korraliku ning hoolsa finantseerija suhtes nõutav ning vältimatu. Säärase — erakapitalistliku majanduse mõistete järgi täiesti lubamatu — olundi tõttu on meie riigil tulnud mõnigi summakene lootusetult korstnasse kirjutada. Kui meie riigile siin üldse midagi ette heita on, siis eelkõige küll seda, et tänapäeva kapitalistliku majanduselu arusaamiste kohaselt ta pole küllaldase hoolsusega täitnud oma kreditori kohustusi ehk, teiste sõnadega, pole kasutanud oma kreditori õigusi.

Meie erakapitalistliku majanduse markantseile ning teadlikele esindajaile peaksid meie riigi taolised kreditorid olema igati teretulnud. Ent seal nimetatakse olundit, kus riik on toetanud eramajandust laenedega peagu kaks korda ulatuslikumalt, kui meie erakrediiditurg kokku, ilma et oleks mainimisväärseltki kasustanud oma kreditori õigusi, — eramajanduse aluste õonestamiseks.

Oma finantsiliste vahenditega on Eesti riik meie majandust algusest peale suuresti abistanud. Peamiselt riiklike kapitallega on rajatud enamik meie tööstusest. Meie maareform poleks olnud teostatav meie riigi abita. Ent Eesti riik pole seejuures kunagi taotlenud eramajanduse riigistamist. *Riiklikke majanduskäitisi* on meil asutatud ainult aladel, kus eraalgatus puudus (näit. Riigi Põlevkivitööstus — pioneerkäitisenä), oli puudulik (näit. Riigi Turbatööstus ja Riigi Metsatööstus) või kus riiklik haldamine riigi ja kodanike üldhuves sobivaim (näit. raudtee, post, telegraaf, telefon jt.). Meie suurima majandusliku erikaaluga riiklikud käitised — Eesti Pank, Pikalaenu Pank ja Eesti Maapank — on asutatud ning teotsevad eeskätt ning ülekaalukalt just meie eramajanduse finantsiliste abistajatena.

Ja Eesti riik pole meie eramajandust püüdnud toetada mitte ainult oma finantsiliste, vaid ühteaegu mitmelaadiliste teistegi majanduspoliitiliste vahenditega: erakordselt kõrged kaitsetollid tööstusele, teraviljakaitse, väljaveopreemiad jms. Ka valuuta- ja väliskaubanduskontrolli on teostatud eeskätt surutisajastul raskusse sattunud eramajanduse tasakaalustamiseks. Samuti meie kroongi devalveeriti peamiselt just eramajanduse huves.

Riik on mahutanud oma kapitali meie eramajandusse algusest peale *cramajanduse enda tungival nõudel*. Peagu lakkamatult on üksikute majandusalade, eriti tööstuse ja põllumajanduse, esindajad nurisenud, et riik ei andvat neile küllaldaselt krediiti. Pahatihti on üksikud majandusalad omavahel riikliku krediidi jagamisel tülitšenudki. Pahatihti on seejuures riiklikele pankadele ette heidetud ühe või teise majandusala eelistamist. Riiklikku krediiti on meie eramajandus alati vajanud, nõudnud ja ka saanud.

Eeltoodud tõsiasjadest peaks jätkuma veendumiseks, et väited riigistamise teele libisemisest ja eramajanduse aluste õonestamisest meie riigis on igasuguse aluseta.

Kahtlemata on meil *ebakohase* riikliku *maksustamispoliitikaga* majanduselu arengut mitmeti takistatud ja koguni kahjustatudki. Mõneski suhtes tundub meie praegunegi maksusüsteem, majanduslikult lähtekohalt vaadatuna, ebaõiglasena. Ent ebakohane maksusüsteem ja majanduselu riigistamine on kaks eri küsimust. Ent just meie maksunduse olulistele puudustele on käsitletavas kõnes juhitud tähelepanu kõige vähem.

Edasi hr. Puhk väidab, et meie geograafilise asendi tõttu „riiklikud ettevõtted ja riigile kuuluvad varandused võivad saada meelitavaks võõrastele võimudele“.

Eelkõige vajaksime siin lähemat põhjendust, miks meie *geograafilise* asendi tõttu just meie riigi *varandused* võivad kujuneda meelitavaks „võõrastele võimudele“.

Oleme niivõrd kapitalivaene maa, et meie väikesed kapitalid-varandused, kuulugu nad riigile või eraisikuile, vaevalt võiksid tulla arvesse mingisugustele „võõrastele võimudele“ kiusatusena-põhjusena meie riigi vallutamiseks. Pealegi on meil riigi ettevõtluse osatähtsus majanduselus minimaalne ning riigi kapitalid-varandused on rõhuvast enamikus mahutatud just meie *eramajandusse*.

Meie loodushüvistelt ja kapitalilt kehva maad ja rahvast pole vist kunagi püütud vallutada tema varanduste ja kapitalide, küll aga eelkõige Eesti erilise *geopolitiilise* asendi tõttu.

Eriti tänapäeval peaks meile kõigile selge olema, et meid vallutada püüdvaile „võõraile võimudele“ pole „kiusatusena“ meie kehvad varandused, vaid hoopis teised tegurid ja kaaluksused.

Oma põhjendamata väidetest tuletatakse lõppeks Eesti riigile „majanduspoliitiline moraal“, milline käesoleva kirjutisega eriti kinni naelutatagu. Nimelt nõuab hr. Puhk meie riigijuhtidelt säärast majanduspoliitikat, mis — **meie riigi siirdumisel** mingisuguse „võõra võimu“ alla tagaks kapitalile-varadele *kindlama* olukorra!...

„Sääraseil silmapilkudel“ olevat nimelt kodanikule kuuluv eravara kindlam kui riigile kuuluv riigi vara.

Kui leitakse, et meie riigi iseseisvus on hädaohus, siis iga kodaniku esimeseks mureks peaks olema küsimus, kuidas kaitsta Eesti riigi sõltu-

matust. Kui meie esivanemad kaitsesid meie kodumaad võõrvõimude vastu kuni põlvepikkuse poisikeseni, siis tänapäevalgi ei tohiks meil ses suhtes olla oluliselt erinevat parooli. Kõige vähem sobiks meie esivanemate eeskuju tänapäevalgi asendada mingisuguste mammonistlike kaalutlustega.

Kas ei peaks meie majandusringkondade esimeseks mureks olema meie riigi iseseisvus, kogu meie rahva ja riigi saatus, mitte eeskätt kapitali ja varanduse tulevik?

Riik on põhimõtteliselt igavene. Igale tõsieestlasele peab seda olema ka Eesti riik. Riigi iseseisvuse säilitamine ja kaitsmine on iga riigivalitsuse ja iga üksiku riigikodaniku kõige esimesi kohustusi. Ükski riik, kes tahab püsida iseseisvana, ei tohi ometigi ajada poliitikat, mis valmistaks ette sellesama riigi kadu — siirdumist mõne teise riigi alla. Seda ei tohi riigilt nõuda ükski riiklikult mõtleval kodanik. Riik, kes sellele teele asub, on ju ise end asunud likvideerima.

Hr. Puhk soovitab Eesti riikliku majanduspoliitika kriteeriumina, normatiivse relevantsina — valmisolekut kapitali-varade võimalikult soodsaks siiramiseks mõne teise võimu alla. Teiste sõnadega: asutagu meie riigi likvideerimist ette valmistama ja nimelt — puhtkaualistel kaalutlustel.

Säärased näiliselt naiivsed, ent tegelikult meie riiklikule mõtlemisele äärmiselt ohtlikud kaalutlused võivad tekkida ainult seal, kus valitseb omakasu üle meile Eesti rahva riikliku iseseisvuse. Meie ei usu, et säärase „riigitarkuse“ propageerijad ise usuvad oma naiivseid, igati põhjendamatu väiteid. Meile näib, et nad oma „hoiatusi“ tahavad kasutada meie riikliku majanduspoliitika mõjustamiseks, juhtimiseks teatud soovitavas suunas. Et seejuures levitataks avalikult umbusku meie riigi iseseisvuse vastu, see aina tõendab, milliste abinõudega siin oma eesmäärke taotletakse ja meie riiklusse suhtutakse. Mõnes suhtes oleme väljamaa ees liigagi hellad, aga mis peavad nad mõtlema hr. Puhki kõne puhul?

Liigutav on seejuures näiline „hoolitsemine“ eesti rahva varade „parema tuleviku“ eest. Eriti väärib tõsist kaastunnet siin esinev süütu naiivsus. Nimelt hellitatakse nähtavasti lootust, et „võõra võimu“ alla siirdumisel eraisikute eravara, eraomandiõigus jääb puutumata. Muudkui ristime oma käitised kolhoosideks või millekski muuks ja elame ilusat elu edasi... Ainult riigile kuuluv riigivara läheb siis eesti rahvale kaotsi.

Kuid — nali naljaks.

Säärased majanduspoliitilised „näpunäited“ on vist küll esmakordsed majanduslike õpetuste ajaloos.

Riik, kes asuks teostama säärast „majanduspoliitikat“, asuks tegelikult iseenda likvideerimisele. Valitsus, kes teostaks sääraseid põhimõtteid, poleks enam riigivalitsus, vaid konkursivalitsus, pankrotti aetud ettevõtte likvideerimiskomisjon.

Eestlaste iseseisval riigil on algusest peale olnud mitmelaadilisi vaenlasi: küll väliseid, küll sisemisi, avalikke ja salajasi.

Oma avalikud välisvaenlased on riiklikult organiseeritud eesti rahvas juba Vabadussõjas oma riigi piirest vapralt välja tõrjunud. Praegu valvab meie riigi piire, hoolitseb meie välise julgeoleku eest meie kaitsevägi.

Meie riigi salajased välisvaenlased on kogu meie iseseisvuse ajal asjatult püüdnud levitada ja arendada meie rahva seas meie riigi iseseisvusele vaenulikke ning kardetavaid ideesid: nende kihundused on jooksnud karile, võõrad ideaalid pole meil leidnud vastuvõtlikku pinda. Sääraste riigivaenuliste ideede levitamise ja propageerimise vastu kaitsevad meie riiki meie seadused, politsei ja kohus.

Ja praegu oleme väljapääsuteel meie riiklusele äärmiselt ohtlikust sisepoliitilisest murrangute ajastust. Siingi on riigivõim kindlalt lõpetanud vastutustundeta mängu rahva ja riigi saatusega.

Ent nende vastu, kes oma mammonistlikke huve taotledes (kas või ebatahtlikultki) külvavad avalikult oma kaaskodanikes (hoolimatult) umbusku ning kahtlust meie riigi iseseisvuse vastu, kas oleme nende vastu kaitseta?

Mammonistide „riiklik“ mõtlemine pole üldiselt meile uudiseks, sest seda esineb enam-vähem kõikjal. Teatud isikuile või ringkonnile eba-meeldivaid riiklikke majanduspoliitilisi samme on tavaliselt ikka püütud diskrediteerida üldsuse huvide nimel. Sest mammonistidele on harilikult riik ainult niipalju väärt, kuipalju ta suudab olla vahendiks nende kaualistel taotlustel.

Ent „argumentatsiooni“ suhtes, mille najal *meil* viimasel ajal üha enam püütakse arvustada riigi majanduspoliitikat, peab iga tõsine Eesti riigi kodanik paratamatult küsima: *Kas siin pole tegemist karistusväärsse eksimusega Eesti riigi ja rahva vastu?*

Kui varemini sääraseid „majanduspoliitilisi“ mõttemõlgutusi heietati ainult omavahel kitsamas ringis, siis nüüd tullakse nendega välja juba *avalikel koosolekuil, ametlike isikute poolt — valimiskõnes-üleskutses!* . . .

Siit veel kaugemale minna on vist väga raske!

Kas vajame erilist Raamatuametit? *)

E. ALUVETE.

Raamatuasta on ametlikult lõppenud ja lähemal ajal likvideeritakse ka need organid, kes meil Raamatuastat tegelikult juhtisid ning teostasid. On siis ka loomulik, et jälle teravamalt päevakorraks kerkib nn. Raamatuameti loomise küsimus, kes peaks RA algatusi jätkama — teiste sõnadega praegusele RA büroole, mis oli loodud ainult üheks aastaks, tahtakse anda pikem eluiga ja püsivama iseloomuga ülesanded. Inimlikust seisukohast on see taotlus mõistetav ja arusaadav, kuid koopis ise küsimus on, kas seda kõike vajab ka meie raamatukultuur? Tegelik elu minevikus on näidanud, et igasugused likvideerimiskomisjonid on väga väikese töövõimega, aga pika ja ränka raha maksva elueaga.

Raamatuamet, mis soovitatakse luua HSM'i juurde, oleks osalt üks selliseid likvideerimisasutisi, sest ta peaks jätkama kõigepealt poolleli-olevaid RA üritusi, milledest tähtsamad raamatu korjandus (koolidele ja av. raamatukogudele), raamatu loendus ja suuline propaganda koosolekute, loengute ning aktuste näol.

*) Avaldatud selgituskorras. Toim.

Raamatuameti ägedamad pooldajad isiklikes mõtteavaldustes ja ettepanekuis on tahtnud uute ülesannetena Raamatuameti alla koondada üldjoontes veel järgmisi ülesandeid:

1) Avalikkudele raamatukogudele ostude tegemine ja nende eest raha väljamaksmine kirjastajaile, samuti kõiki teisi av. raamatukogudega seoseis olevaid küsimusi. 2) Raamatukaupluste registreerimine ja elujõuliste raamatukaupmeeste võrgu arendamine üle riigi. 3) Kirjastuste tegevuse kontsentreerimine paralleelväljaannete keelamise ja teoste kaitseregistri pidamise kaudu. 4) Tõlkelubade andmine. 5) Kirjastajaile riikliku toetuse jagamine.

Loomulikult läheks Raamatuameti valitsemisele ka loodud Raamatu fond, mis praegu töötab kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali juures ja veel palju muid alu, mis Raamatuameti luua tahtjaile endilegi pole praegu veel täiesti selged.

Seega peaks Raamatuamet haarama väga palju ning mitmekesiseid alu. Osalt neid ülesandeid täidavad juba mõned riiklikud organid, suurem osa ülesandeid on aga uusi ja siit-sealt kokku otsitud. Vaadelgem alamal neid kõiki lähemalt ja katsugem selgusele jõuda, kas märgitud ülesanded on meie raamatukultuuri seisukohalt küllalt olulised ning kaaluvad, kas nende teostamine on paratamatult vajalik ja kui on, kas siis peab selleks ilmtingimata ellu kutsuma mõne uue ameti või saab läbi olemasolevatega?

Kõigepealt pooleliolevad üritused, mis tuleks lõpule viia. Praegu pole veel õige aeg RA tulemuste hindamiseks, arvustamiseks ega „üldteose“ väljaandmiseks. Võib märkida, et juubelina on asi läinud üldiselt korda. Raamatule on loetud kõrgete võimukandjate ja seltskonnatausade poolt peale tunnustussõnad, mis ta ausalt ära teeninud, orjates 400 aastat meie emakeelset trükisõna. Meil ei tahetud üksinda leppida juubeldamise ega pidutsemisega, vaid see aasta kavatseti arendada suurejooneliseks raamatu propaganda ja levitamise läbiviimiseks nii sise- kui välismaal. Pidutsemisega seoti praktiline mõte, mis iseendast oli kiiduväärne, kuid välja kukkus halvasti. Välispropagandast märgib, esialgne RA büroo aruanne ainult paar välismaist raamatuaktust (Riias ja Kaunases), millele seltsivad vaid veel hiljutised raamatunäitused Soomes. Kui suur oli nendest osavõtt, selle kohta on kuulda vastukäivaid andmeid. Kas seda aga saab üldse nimetada mingiks eesti raamatu välispropagandaks? Kui suured võimalused selleks oleksid olnud nii tähtsa juubeli puhul! Kuid isegi filatelistide poolt oodatud Raamatu aasta postmarke pole suudetud välja lasta, rääkimata siis veel suurejoonelise tõlkekava teostamisest, mis RA alul vilksatas korra ajakirjanduses ja mis eesti paremad teosed pidi kättesaadavaks tegema neljas-viies suurrahva keeles. Nii on RA välispropaganda lõppenud peaaegu nullilise kokkuvõttega.

Siseriigis on olnud vahest veidike rohkem edu. Siin märgib aruanne ligi 300 avalikku aktust, kuhu on korraldatud kõnelejate saatmist ja terve rida raamatunäitusi, pidusid, korjandusi ja loteriisid, mis algatuse saanud RA'lt, kuid millede läbiviijateks olid kohapealsed organisatsioonid ja ametiasutised, kes lähedalt olid seotud raamatuga. Siingi pole RA keskorganite töö kuigi tõhus. Ta on takistanud mõne üleriikliku organisatsiooni tegevust, kelle kavas figureerisid samad ülesanded. Kirjanduslikke koosolekuid, pidusid, kõnesid, loteriisid jne. on korraldatud enne ja peetakse ka pärast Raamatu aastat. Nende korraldamiseks pole vaja Raamatuametit, sest need seisavad iga haridusliku seltsi tegevuskavas ja ülemaali-

ses juhtimises on Eesti Haridusliit siin näidanud oma asjatundmist ning võimeid. Võidakse öelda, et selles ulatuses ja sellel arvul on kõnesid ning aktusi võimatu korraldada ilma Raamatuametita, kes oleks vahendaja kõnelejate saatmisel. Sellele võiks vastata, et alati pole ka juubeliaasta ja teiseks tuletaksime meelde Vabariigi aastapäeva, kus korraga läheb vist välja palju suuremal arvul kõnelejaid üle maa ilma mingi erilise kalli ameti vahendusest.

Üks reaalsemaid RA üritusi paistab esialgu olevat raamatute annetuste kogumine koolidele ja avalikkudele raamatukogudele. Selle heaks on tehtud ajakirjanduses ja raadios rohkesti propagandat ning tulemusena märgib aruanne, et on registreeritud annetusi umb. 50.000 krooni eest. Nagu ajalehemärkustest järeldada võib, pole kokkutoodud materjal just esmajärguline, vaid on annetatud sageli ka täiesti kõlbmatuid ning väärtusetu raamatuid — nagu vanu aadress- ja telefoniraamatuid, mitmesuguseid katalooge jne., millega pole midagi peale hakata ei koolidel ega avalikkudel raamatukogudel. Seega 50.000-kroonisest summast langeb suur protsent välja. Kuipalju selleks on aga kulutatud ajaleheruumi ja muid propaganda vahendeid? Tulemus tundub eriti põialpoisilik, kui meie meenutame mõne aasta eest ühe kirjastuse üle 300.000-kroonist raamatute kinki eesti koolidele, millist fakti ajakirjandus märkis ainult mõne tagasihoidliku reaga.

Ja lõpuks, raamatute annetamise aktsioonis on RA peakomitee ainult üks vahendajaid. Ilma temata ja Raamatuametita võib see aktsioon edasi kesta otseselt, ajutiste maavalitsuste ja Eesti Haridusliidu vahetalituses, nagu see osaliselt toimus kogu aja. Seega raamatukorjanduse jätkamine, kas või iga-aastane kordaminegi, on rohkem mõeldav Raamatuametita kui selle kaudu.

Pooleliolevaist üritusist ulatuslikumaid on veel raamatuloendus. Kui palju sellest tulu meie raamatukultuurile, sellest on praegu vara rääkida. Aktsiooni õigustamiseks võib aga öelda, et statistika on tänapäeva majandus- ja kultuurielus väga tähtsal kohal. Küllap on parem, kui ka raamatu leviku alal omatakse täielik ülevaade. Kui loendus hästi läbi viiakse, võib sellest rohkesti õppida. Kuid ega loenduse lõpuleviimine ei õigusta ometi Raamatuameti ellukutsumist? Kohapealt keskkoha saadetud materjalid töötab läbi ja teeb kokkuvõtted palju usaldusväärsemalt Statistika Keskbüroo kui ükski teine olev või loodav amet. Aktsiooni lõpuleviimise õhutamise võiks aga jääda Raamatukoguhoidjate Ühingu, kohapealsete seltside ja omavalitsuste hooleks. Seega kõik tähtsamad pooleliolevad üritused on jätkatavad ja lõpuleviidavad ilma Raamatuametit ellu kutsumata ka peale RA organite likvideerimist.

Raamatuameti uutest ülesannetest on asjahuviliste poolt märgitud esijoones avalikkude raamatukogudega seoses olevaid küsimusi. Üldiselt peame märkima, et meie avalikkude raamatukogude võrk on seadusandlikult võrdlemisi hästi välja arendatud ja korraldatud. Läänud aastal väljakuulutatud (HSM Teataja nr. 3 — 1935) ja lähemas tulevikus maksamahakkavad määrused raamatukogude sisemise korra ja juhatajate kohta tõstavad tulevikus meie avalikud raamatukogud kõrgemale tasemele, kui need on enamikus vanadel kultuurmaadel.

Kuid pidagem meeles, et raamatukogu ei seisa koos mitte headest määrustest, korraldustest, asjatundlikust ja haritud juhatajast, vaid headest raamatutest. Nende soetamine on aga esijoones rahasummade küsi-

mus. Seadusega on meie avalikkudele raamatukogudele kindlustatud keskmiselt korralik aastatulu 2+2 senti elaniku pealt, s. o. aastas ümmarguselt 50.000 kr. kindlat sissetulekut. Kuna seaduse järele riik annab võrdselt omavalitsuse toetusega juurde kuni 200 kroonini, siis oli mõne aja eest rohkesti avalikke raamatukogusid, kes võisid aastas kirjandust soetada enam kui 400 krooni eest. Kui aga kriisiajal riik jättis enamiku oma toetust välja maksmata, siis olid ka omavalitsused virgad võtma sellest eeskuju. Lõpliku hoobi av. raamatukogudele andis see, kui üks kirjastusäri (ka mõned teised kirjastused vähemal määral) riigi toetuse arvel hakkasid raamatukogudele toppima oma vanu raamatuid, mis ennem juba kogudes olid olemas sageli mitmes eksemplaris. Riiklikkude toetuste arvel antud uute dublettide köitmiseks kulus seegi vähene raha, mis kogud suutsid omal algatusel hankida pidustustest jne. Vaevalt suudab sellesse olukorda muudatust tuua Raamatuamet, sest loodetavasti see ei saa rahalöömise õigust, et jagada ohtral käel kogudele toetusi. See pigemini takistab olukorra normaalseks muutumist, sest Raamatuameti ülalpidamine koormab riigi eelarvet uute kuludega ja kahtlematult raamatukogude toetuse arvel. Kui loodava Raamatuameti kulud oleksid RA büroo kulude tasemel, s. o. RA peakomitee poolt vastuvõetud eelarve järele Kr. 45.000, siis, jagades see võrdselt 700 avaliku raamatukogu vahel, saaks iga kogu raamatuid aastas rohkem osta Kr. 64,30 eest, mis palju aitaks tõsta meie avalikkude raamatukogude sisulist taset. On küsimus, kas eesti raamatu juubelit poleks väarikamalt pühitsetud, kui $\frac{1}{3}$ sellest summast, mis kulutatakse RA suurejoonelisele aparaadile, oleks antud kogudele raamatute ostmiseks.

Kõik eelpoolsed asjaolud maha arvatud on HSM näidanud, et ta oskab raamatukogunduse asjandust asjatundlikult korraldada, miks peaks siis loodama selleks Raamatuamet? Kas tõesti ainult selleks, et korraldada raamatukogudele ühisoste ja toimetada nende eest raha väljamaksmist, nagu soovitatud? Tegelikud kogemused minevikust näitavad, et need teoreetiliselt otstarbekohased ühisostud on kõige tülikamad ja eba-praktilisemad. Ükski raamatukogu ei saa sel juhul seda, mis temal kõige kibedamini vaja, küll aga saab seda, mis tal juba ennem on. Loomulikult langeb see süüdistus peamiselt küll asja korraldajate oskamatusse arvele, kuid mis teha, kui seda meil siiski on nii rohkesti. Ei julge loota, et loodav Raamatuamet suudaks oskamatuses vabaneda.

Huvitav küsimus on aga see, kui Raamatuamet peab tsentraliseerima avalikkude raamatukogude ostud, kuidas suudaks ta siis välja arendada elujõuliste raamatukaupmeeste võrgu üle riigi, nagu on märgitud seda üheks uue ameti ülesandeks. Need kaks tegevusala ei sobi hästi kokku.

Raamatukauplused on kõik registreeritud vastavate seaduste ja määruste järele juba mitmes kohas, kus see vajalik, milleks peab nende registreerimiseks siis asutama veel Raamatuameti? Seni, kui meil maksmas eraalgatus ja töötavad eraettevõtted, peaks ka raamatukauplejate võrgu arendamine jääma eraalgatuse hooleks. Riiklikud raamatukauplused, mida Raamatuamet võiks luua, pole mõeldavad. Eraiskut aga ei saa keegi sundida tegutsema alal ega kohas, kus see ennast ei renteer. Erakirjastused turgu otsides suudavad raamatu levitamisel ja kaupluste võrgu kujundamisel kahtlematult rohkem ära teha kui ükski Raamatuamet.

Raamatuameti tegevuse tähtsamate punktidenä figureerivad kirjas-
tuste tegevuse kontsentreerimine, teoste kaitseregistri pidamine, tõlke-
lubade andmine ja riiklikkude toetuste jagamine. Need on alad, kus ta
oma riikliku võimuga suudaks vahest kõige rohkem ära teha. Kuid
küsigem jällegi, kas see kõik on meie rahvuskultuuri ja raamatu seis-
kohalt tarvilik?

Kirjastuste tegevuse korraldamisest on räägitud palju ja selle vaja-
dust on katsutud põhjendada peamiselt just sellega, et meil on palju
söödis alu, kuna samal ajal on juhtunud ilmuma mõni raamat paralleel-
selt paarilt kirjastuselt.

Kahjuks peame tunnustama, et meie kirjastajail on vähe leidlikkust
ja vaimset iseseisvust. Kui üks midagi üritab, siis on teised kohe üksteise
võidu vilkad sama järele tegema, kuna samal ajal seisab söödis terve
rida alu ning hulk uudismaid ootab harijaid, kus igaüks võiks omaette
vabalt künda, ilma et küünarnukid teisega kokku puutuksid. Vaevalt
suudab aga Raamatuamet muuta meie kirjastajaid leidlikumaks, parimal
juhul võib see nürida ainult üksikute praegu teravat vaimu. Paralleel-
väljaannete keelamiseks kaitseregistri ja tõlkelubade sisseseadmine on
ühest küljest eraalgatusliku tegevusvabaduse piiramine ja eeltsensuuri
sisseseadmine, teisest küljest aga kirjastusliku tegevuse osaline surma-
mine. Selle tõenduseks on vaja kätte võtta rida aastate eest ilmunud
kirjastuste nimestikke ja sealt vaadata, kui palju üksikud kirjastused on
välja kuulutanud näiteks tõlketeoseid, kui palju nendest on praegu alles
ilmumata ja kui palju neid on ilmunud teistel kirjastustel. Seega tegelik
elu ja vaba võistlus on näidanud siin kõige paremat teed ja andnud sobi-
vama lahenduse. See sageli on virgutanud loide riiklikkude rahadega
tegutsevaid kirjastusi elavamale tegevusele.

Ja lõpuks tekib küsimus: kas see ongi nii paha, kui aeg-ajalt ilmub
mõni teos paralleelselt? Teoreetilised eeldused näitavad, et siin on tege-
mist kapitali asjatult pillamisega. Tegelik elu aga on tõdenud, et paral-
leelväljaanded toovad kirjandusturule elevust, võistluspinget, mis oma-
korda on kiskunud kaasa ka eemalseisjaid, seega toonud kaasa positiivseid
nähteid, mille esilekutsumine muidu oleks nõudnud suuremaid majandus-
likke ohvreid. Lähemast minevikust mäletame paari sellist elevusrikast
paralleelväljaande juhtu. Läänud aastal ilmus Knut Hamsuni „Maa
õnnistus“ kahe kirjastuse poolt kahes tõlkes. Võistluse pinevuses lasti
odavamalt vahest kui kunagi varem müügile väärtuslik suurteos. Kuna
mõlemad kirjastused olid pannud teosele enamvähem võrdse hinna, siis
oli tulemuseks asjaolu, et „Maa õnnistus“ oli enne jõulu turul kõige
liikumavam raamat ja seetõttu kuuldavasti pole erilist kahju kannatanud
kumbki kirjastus. Sel juhul oli paralleelväljaande tulemus see, et rahvas
sai odavalt väärtteose, mille eest ta muidu oleks pidanud maksma kahe-
kolmekordse hinna.

Teine juhtum oli mõni aasta tagasi, kus korraga kahelt kirjastuselt
ilmus J. Bojeri „Viimne viiking“. Elevus ajakirjanduses oli seegi kord
suur, kuid et raamatute hinna vahe oli 3,5-kordne, siis müüdi läbi ainult
odavam väljaanne, kuna kallima kirjastajal oli vähem edu. Kuid
selleski juhtumis oli küllalt õpetlikku. See näitas, kui suure hinnavahega
meil võidakse kirjastada raamatuid, ja et kallima raamatu kirjastajaks
oli just riiklikult toetatud kirjastus.

Peame jällegi jõudma veendumusele, et ka kirjastuste tegevuse kontsentreerimisekski pole vaja Raamatuametit, see läheks riigile ja rahvale mitu korda kallimaks, kui seni ilmunud paralleelväljaannetele asjatult kulutatud summad.

Ja lõpuks, kirjastajatele riiklikkude toetuste jagamine, mida seni on tehtud ilma Raamatuametita, tuleks sel kujul sootuks kaotada, sest see on lihtsalt kultuuriga äritsejate riiklik ülalpidamine. Selleks veel erilise ameti ellukutumine on enam kui mõttetu.

Kui tulevikus riik tahab kirjastusi kuidagi toetada, siis võiks see sündida riiklikkude raamatuostude näol, kus üksikuid väärtteoseid tuleks kinkida avalikkudele koolidele ja raamatukogudele.

Nagu näeme kõike kokku võttes, ei näi olevat ühtegi kaaluvat põhjust Raamatuameti ellukutumiseks. Temale ette omistatud ülesanded kas pole meie rahvakultuuri ja raamatu seisukohalt olulised või neid täidavad juba olevad asutised edukamalt ja otstarbekohasemalt, kui suudaks teha seda Raamatuamet. Senistele RA büroo tegelastele tuleks leida kuidagi teisiti hoopis kasulikum rakendus.

ERK'i töönurk.

Segaabelud rahvuspoliitiliselt.

J. VILMS.

(Tallinna ERK'i 11. märtsi omavahelise koosoleku arutlusteema.)

Tõstaksin siinkohal üles küsimuse segaabeludest ja nende mõjust rahvuspoliitiliselt. See küsimus on meil täitsa selgitamata, puudub isegi korralik statistika selle üle. Kuna aga eriti linnades on vene, saksa ja juudi kolooniad tugevad, leidub igaühel tema tutvuskonnas segaabelusid, ja et viimasel ajal on eriti teravaks läinud Suur-Saksa propaganda ja isegi Suur-Vene rahvuslus tõstab uuesti pead, siis peaks küsimus väärima lähemat kaalumist. Seda enam, et sel alal on kuulda igasuguseid eksiarvamusi eesti rahva „vere värskendamise“ vajadusest jne.

Küsimuse ergutamiseks seaksin üles mõned seisukohad.

1. *Eesti rahva sisemise elujõu poolest ei ole vajadust segaabelude järele.* Eesti rahva sigivus, haigete %, haiguste sagedus, suremus, abortide esinemine jne. jne. näitab oma arvustikuga, et oleme elujõu poolest terved, vähemalt ei oma suuremat kalduvust kaduvusele kui teisedki rahvad. Sündimuse vähenemine jm. on seletatav samade teguritega kui teistegi rahvaste juures.

Väide, et segaabelud annavad andekaid, ei ole põhjendatud. Pärivusteaduse järele ei anna ristsugutus ilmtingimata alati andekust, kuna viimane oleneb pärivusmassi tublidusest, mis *igal juhul*, ka segaabelude korral, on andekuse aluseks. Puudub vanemate andekus, ei saa olla ka järglased tublid. Kui segaabelude korral näeme vahel andekust, siis on see põhjustatud vanemate erilise väljapaistvuse, agressiivsuse, aktiivsuse jm. tubliduse tõttu, sest muidu ei abielluta muulastega.

Eesti kohta on segaabelude järglasi uuritud Saaremaal mag. Aul'i poolt. 14—15-aastased peamiselt venelaste ja saarlannade järeltulijad on kehaliselt tubli-

mad mõõtudelt, mis on nn. „luksureerimise“ nähe. Andekuse suhtes on pilt segane, kuna on palju andekaid, kuid ka andetuid. Keskmiselt andekus sama, mis puhteesti lastel.

2. *Segaabelud ei ole loomulik tee eesti rahvaarvu tõstmiseks, olugi et on märgata muulaste assimileerumisprotsessi. Muulaste assimileerumises ei või tõusta segaabelude % üle teatava taseme, sest vastasel korral ei suuda ümbruskond seda ümber töötada.*

Eesti rahvas peaks olema nii tugev ja elujõuline, et ta ise omal jõul sigineb, milleks tal vaja ei tohiks olla isegi mitte kaudseid rahvaarvu tõstmise vahendeid. Ei tohi näit. loota sisserändamisele ega muulaste arvu tõstmisele, samuti ka mitte segaabeludele.

Loomulikult on võimatu mingisuguse dekreediga ära keelata abiellumine muulastega. See on toimunud juba vanal ajal ja toimub ka edaspidi. Kogu eesti rahvas on lõpuks segarahvas sakslaste, venelaste, lätlaste, rootslaste jne. vereseguga. Suuremalt jaolt on see küll toimunud vist „sunnikorra“ sõdade jne. ajal. Käesoleval ajal näeme aga vabatahtlikku segunemist. Statistika näitab, et 1934. a. oli 7.663 puhteesti abielu. 112 venelast abiellus eesti naistega ja 119 eestlast venelannadega, 35 sakslast eesti naistega ja 32 eestlast sakslannadega. Teised rahvused on alla kümne, välja arvatud 14 abiellumist poola naistega. Nagu näha, on venelaste ja sakslaste meeste-naiste abiellumine eestlastega umbes tasakaalus. Sakslaste arvu (1,5% kogu Eesti rahvaarvust) silmas pidades on näha, et nad abielluvad umbes 6 korda sagedamini eestlastega kui venelased! Kokku oli 1934. a. muulastega abielusid eestlasil — 195 muulasest pruudiga ja 184 muulasest mehega. Kes keda assimileerib, on näha tava-keele levikust (keel, mis koduses elus tarvitusel). Siin selgub, et 100 eestlase kohta on eesti keele tarvitajaid 100,8%. Mitte eesti keele rääkijaid eestlasi on üle riigi 1,6%. Muulastest tarvitavad eesti keelt linnades 2,5%. Neist arvudest on näha, et muulaste assimileerumise protsess eestlasteks siiski toimub. 100 sakslase kohta tuleb aga 112,8 saksa keele rääkijat, kes peamise juurdekasvu vist küll juutidest saavad, kus 100 juudi kohta tuleb kõigest 53,7 oma keele tarvitajat!

Selge on, et assimileerimine nõuab ümbruskonna kõrgemat majanduslikku, vaimlist ja rahvuslikku kultuuri, kui abiellunud muulasel on vastu panna. Kui aga näit. muulased loovad oma perekondlikud, rahvuslikud, majanduslikud jne. kultuuritsentrumid, kui nende arv tõuseb üle teatava kõrguse, siis enamusrahvuse assimileeriv mõju võib osutada nõrgaks ja võib isegi eestlus ise ümber rahvustuda, nagu meie väikelinnad muutusid ennemalt kadakluse pesadeks. Segaabelud sääraustes oludes oleksid mürgiks meie rahvuslikule organismile. Hitleri propaganda, kultuuroromavalitsuste sihikindel töö, isegi meie riiklik kaasabi selleks on näiteks juba tugevad eraldusjooned tõmmanud Eesti saksluse ja eestlaste vahele. Suur-Vene propaganda näib algavat samaga. See näitab meile, et meie kui enamusrahvas peame oma assimileerumise tegureid, eriti majanduslikke ja kultuurseid, nii seadma, et meie vähemusrahvad ei oleks kaitstud või eraldatud mingisuguse raudse rõngaga, vaid muutuksid eesti riikluse lojaalseiks osadeks. Igatahes on kindel, et segaabelude assimilerumisprotsessis on kätte jõudnud näit. sakslaste suhtes teatav seisak.

Üldse ei pea assimileerumist üle hindama. On teada näiteks Tallinnas jm. segaabeludes palju naisi, kes aastate viisi elavad eestlaste seas, on isegi kohapeal sündinud — kuid pole vaevaks võtnud eesti keelt ära õppida! See on kõike muud, aga mitte loomulik!

3. *Segaabeludes on takistatud perekonnaelu kooskõla tekkimine ja hoidumine ning lapse vaimline arenemine.*

Igas perekonnas tuleb abielupoolte vahel ette arusaamatusi, lahkhelisid ja tülisid. Nende tekitajaks on iga inimese erisoovid, tungid, tahtmised, eri iseloomud, kas-

vatamatus, taktitunde puudus, närvilisus jm. Selle tagajärjel on ainult vähem osa abielusid õnnelikud, teised ükskõiksed ja isegi õnnetud, mis põhjusel meil aastas on umbes 5—600 abielulahutust, s. o. ligi 7% abiellujate arvust. Segaabieludes seltsivad eelmisile põhjusile veel rahvuslikud eri temperamendid, iseloomud, tutvused, keele mõju, kultuuri iseärsused jne.

Lapse arenemine ei saa kahtlemata nii soodsalt toimuda kui puht-rahvuslikus perekonnas. Segaabieludes kas isa või ema ei saa oma paremat ja hingelisemat vahenditult igas varjundis edasi anda, sest seda takistab võõrkeel, mida ikkagi nii hästi ei osata kui emakeelt. Muulasest ema korral kandub see arenemise takistus sageli ka koolipõlve.

4. *Segaabielud takistavad laste rahvuslikku kasvatust ja häirivad rahvusliku meelsuse tervikut.*

Iga inimene omandab kõige suuremad muljed lapsepõlves. Tähtsusetudki asjaolud jäävad sellest ajast mällu. Kuigi need ununevad, püsivad nad suuremat osalt *alateadvuses*. Rahvuslikus meelsuses rahva masside mõttes mängib suuremat osa alateadvus. Lapsepõlve laulud, viisid, muinasjutud, mõned mõtted või nende suund määravad hilisema mentaliteedi peasuuna. Kooliaeg loob õpilaste üldise rahvusliku kollektiivitunde, mis koos annab juba rahvusliku alateadliku ja teadliku terviku.

Segaabieludes ei saa kasvada selline rahvuslik vaim, sest üks pool segab teist. Kui ta seda sihilikult ei teegi, ometi ühe poole paratamata rahvuslik külmus ja võõra elemendi paljas olemasolu juba iseenesest häirib rahvuslikku arengut. On vaja erakorralisi tingimusi ja ümbruskonda, et sellisel korral saavutada tugevat eesti rahvuslikku meelsust. Kehtiva seaduse järele peab laps minema eesti kooli, kui isa on eestlane. Muulasest ema on aga vaevalt eesti rahvuslase kasvataja. Võõrkeelne emakeel teeb samuti takistust koolis. Kui ema on eestlane, oleneb isa-ema kokkuleppest, kuhu kooli laps panna. Pannakse eesti kooli — avaldab isa pärastpoole ikka oma mõju. Pannakse muulaste kooli isa rahvuse järele, saab lapsest muulane või ta ei tea hiljem, kes ta õieti on. Igatahes on selge, et segarahvusest järglase hing on ebakindel rahvuslikus mõttes. Eesti kool üksinda ei aita siin, sest kodune õhkkond, ema või isa võõrkeel, muulastest seltskond ei ole mingi rahvusluse õhutaja ega kasvataja.

Kõiki eelmisi väiteid kokku võttes peab tunnistama, et rahvuspoliitiliselt ja rahvuslikult on segaabielude tähtsus vaatamata näilisele tagasihoidlikkusele siiski suur, eriti suuremates linnades. Meie väikerahvas ei suuda iialgi säärast assimileerivat ümbrust luua kui suured kas või näit. Ameerika. Isegi seal elavad teatavad rahvused nagu itaallased, leedulased, hiinlased, neegrid jt. oma ise-elu. Kuigi toimub ka meil assimileerumine eesti kasuks, on see siiski raske ja keeruline protsess.

Kokku võttes võiks ütelda: *Segaabielude paratamatuse tõttu rahvuse bioloogilispüüehilises elus on vaja pöörata avalikku tähelepanu eriti noorte abiellujate seas neile raskusile, mis tekivad segaabieludes abielupoolte kooselu, lastekasvatuse ja rahvusliku meelsuse suhtes. Segabieliu on lubatud vaid siis, kui on kindlad eeldused muulase assimileerumiseks.*

Üldise assimileerumise eeltingimuste suurendamiseks on vaja eriti suurt tähelepanu omistada eestluse majanduslike arenemistingimuste soodustamisele.

Saksamaa ja Locarno pakt.

V. VARAMAA.

7. märtsil s. a. Saksa väed okupeerisid Reinimaa demilitariseeritud tsooni ning samal päeval Saksa valitsus esitas Locarno lepingriikidele noodi, milles Saksamaa 1) ütleb üles Locarno pakti, 2) loeb end vabastatuks Reinimaa demilitariseeritud tsooni kohustusist, 3) avaldab valmisolekut läbirääkimiste alustamiseks uue demili-

tariseeritud tsooni loomiseks, tingimusel, et Prantsusmaa ja Belgia nõustuksid looma samasugust tsooni oma piirides, 4) nõustub sõlmima 25 aastaks mittekallaletungi-pakti Prantsusmaa ja Belgiaga tingimusel, et Itaalia ja Suur-Britannia oleksid nõus seda pakti tagama, 5) teeb ettepaneku lääneriikidega õhupakti ja idariikidega mittekallaletungipakti sõlmimiseks, mille osaliseks võib saada ka Leedu; eelnimetatud tingimustel Saksamaa nõustub tagasi tulema Rahvasteliitu, kusjuures peab Rahvasteliidu pakt eraldatama Versailles'i rahulepingust.

Nende sammude teostamist ja „tõsiasjade“ ette seadmist põhjendab Saksamaa 12. märtsi deklaratsioonis vormiliselt sellega, et Prantsusmaa poolt neil päevil rati-fitseeritud Prantsusmaa-Vene liidupakt olevat vastuolus Locarno paktiga ning selle liidupakti sõlmimiseks polevat mingit tarvidust, pealegi ei võivat usaldada Vene bolševistlikke kavatsusi, mis võivat selle liidupaktiga saada agressiivseteks. Kuna Saksamaa ütles üles Locarno pakti ja okupeeris Reini demilitariseeritud tsooni, siis sõjaväesade marssimine olevat Saksa valitsuse arvates ainult lihtne „sümboolne akt“, ja mõeldud „enesekaitse sammuna“. Olgu mainitud, et eelmainitud liidupakti sõlmimisel esitas Saksa valitsus juba möödunud aasta juunikuus Inglise valitsusele juriidilise memorandumi, milles taheti näidata, et Prantsuse-Vene liidupakt pole kooskõlas Locarno pakti sisu ega vaimuga, kuid Inglismaa ei reageerinud sellele, teades vägagi hästi Saksa kavatsusi ja tagamõtteid.

Saksamaa 7. märtsi samm on väljakutseks Prantsusmaale, mille puhul viimane on reageerinud sellega, et hülgas Saksa ettepanekud kui kahjulikud enesele ja üldi-sele rahule, silmas pidades kavatsusi, mida peidavad Hitleri ettepanekud 7. märtsi noodis.

Prantsusmaa kui ka Inglismaa pole kunagi arvanud, et demilitariseeritud tsoon jääb igaveseks, eriti peale Prantsuse-Vene liidupakti sõlmimist. Prantsusmaa arvates Prantsuse-Vene liidupakt ja ühtlasi ka Vene-Čehhoslovakkia ja Prantsuse-Čehhoslo-vakkia liidupaktid on loodud Euroopa julgeolu süsteemi kindlustamiseks, mis väldiks võimalikke agressiivseid aktsioone Euroopas, sest Saksamaa remilitariseerimine ei ärata usku Hitleri poolt deklareeritud rahukavatsustesse. Prantsusmaa arvates ei ole Prantsuse-Vene liidupakt vastuolus Locarno paktiga ja kui ta ka oleks, siis oleks võinud Saksamaa käia rahulikumaid teid, sest Saksamaa 7. märtsi samm puudutab ka Belgia huve, kes aga kuidagi ei ole seotud Prantsuse-Vene liidupaktiga, kus-juures Locarno paktiga on seotud ka Inglise ja Itaalia õiguslikud huvid.

Versailles'i rahulepingu art. 42 ja 43 keelavad Saksamaal omada kindlustusi, pidada sõjavägesid, sooritada manöövreid ning teostada materjalseid ettevalmistusi mobilisatsiooniks Reini jõe läänekaldal ja ka Reini jõe idakalda 50 km laiuses ribas. Art. 44 kohaselt nende eeskirjade rikkumine loetakse vaenulikuks tegevuseks teiste lepinguosaliste vastu ja üldise rahu rikkumise katseks. 1925. a. 16. okt. sõlmitud Locarno nn. Reinipaktiga kohustusid Prantsusmaa, Belgia, Saksamaa, Itaalia ja Inglismaa garanteerima Saksa-Prantsuse ja Saksa-Belgia piiride territoriaalset status quo'd ja nende piiride puutumatumust, tunnustades ühtlasi ka Reini demilit. tsooni puutumatumust. Locarno pakti art. 4 kohaselt võidakse pakti suhtes tekkivaid tülisid lahendada erilise vahekohtu kaudu. Veel hiljuti enne 7. märtsi kinnitas Saksa välisminister von Neurath Inglise välisministrile Eden'ile, et Saksa valitsus ei kavatse tühistada Locarno pakti ega okupeerida demilitariseeritud tsooni ilma eelkõkkuleppeta asjasthuvitatud riikidega, kuid nähtavasti on see jäänud vaid „diplomaatilikuks kõneluseks“.

Locarno-riikide konverentsil 10. märtsil Pariisis esitas Prantsusmaa nõude, et Saksamaa evakueerigu õigluselt okupeeritud maa-alad, kusjuures Prantsusmaa deklareeris, et mingeid läbirääkimisi ei toimu Saksamaaga enne, kui pole lahkunud Saksa väed Reinimaalt.

Londonis 12. märtsil Locarno-riikide konverents üksmeelselt tunnistas, et Reinimaa demilitariseeritud tsooni okupeerimine Saksamaa poolt on Versailles'i rahu-
lepingu artiklite 42 ja 43 ja Locarno pakti ilmne rikkumine.

Vahepeal on Inglise välisminister Eden eraviisil teinud ettepaneku Saksa valit-
susele selles, et rahvusvahelise seisukorra rahustamisel oleks väga hinnaliseks
teeneks, kui Saksamaa eemaldaks demilitariseeritud tsoonist kõik oma väed, välja
arvatud need, mis ainult sümboliseerivad tema sammu, ja kuni seisukorra lahenda-
miseni ei suurendataks Saksa vägede koosseisu Reinimaal. Kuid vastuseks Edenile
suurendas Saksamaa oma sõjavägede arvu Reinimaal.

Londonis peetud Rahvasteliidu Nõukogu erakorraline (91) istung, milles
arutati Prantsusmaa ja Belgia kaebust Saksamaa lepingurikkumise asjas, tunnistas
Saksamaa Versailles'i ja Locarno lepingute rikkujaks. See Saksamaa aktsioon
on vaid Hitleri välispoliitika järjekordseks astmeks Versailles'i rahulepingu ja
teiste rahvusvaheliste kohustuste ühekülgseks tühistamiseks, mis kahjuks ei ärata
usaldust Saksamaa vastu. Pealegi Sakamaa käesaja aktsioonid on suunatud vabade
tegevusvõimaluste kättevõitmiseks, et luua aluseid saksa rahva eluruumi laienda-
miseks, nagu seda kujukalt näitas Hitleri 7. märtsi kõne.

Tallinna ERK'i võistluskirjandid.

Tallinna ERK oma sihtide taotlemiseks kuulutab väga *võistluskirjandid* järg-
mistele teemadele ja tingimustele:

Võistlusteemad:

1. Eestlus, tema sisu ja kutsumus.
2. Eesti rahvuslikkuse säilimise ja tõusu põhjused ning tegurid ajaloo vältel.
3. Eestlase omariikluse traditsioonide ja tõekspidamiste süvendamine ja arendamine
vastavalt eesti rahvushingele.
4. Eesti ja võõrkapitali areng iseseisvas Eestis ja selle arengu tegurid.
5. Arendamist vajavad majandusharud Eestis.
6. Kuidas teostada meie majanduselu eestistamist.

Võistlustingimused:

1. Töö peab esitatama Tallinna ERK-ile Tallinn, Estonia pst. 15—3, 1. oktoobriks 1936. a.
2. Töö peab olema kirjutatud rahvalikult arusaadavalt, kiri olgu hästi loetav.
3. Autoriõigused töö kohta jäävad autorile. Auhinnatud tööd või nende kokkuvõte
ilmutatakse ajakirjas ERK sellekohase honorari eest. Enne töö või selle kokku-
võtte ilmumist ajakirjas ERK ei ole ühelgi autoril õigust oma tööd trükkis avaldada.
4. Võistluse žüriiks on Tallinna ERK-i põhikogu, kes on õigustatud koopteerima eri-
teadlasi.
5. Kolm kõige paremat tööd auhinnatakse:

I	auhind	—	100 krooni
II	„	—	60 „
III	„	—	40 „

Tallinna ERK-il on õigus anda välja lisaauhindu kui ka auhindade summat suu-
rendada.

6. Tööd esitatakse märgusõna all. Kinnises ümbrikus peab olema tähendatud autori
nimi, eesnimi ja elukoht.

Tallinna Eesti Rahvuslaste Klubi juhatus.

Ringvaade.

Möödunud rahvahääletus.

Ülerõhuva häälteenamusega võttis eesti rahvas möödunud rahvahääletusel Riigivanema esilduse vastu. Vapside kuulsast 416 tuhandest jäi järele vaid halb mälestus.

Möödunud rahvahääletuse tähtsus ei seisa mitte üksi selles, et rahvas nüüd hakkab välja töötama oma uut põhikorraldust rahvavalitsuslikus vaimus, vaid möödunud rahvahääletus omab suurt tähendust ka nii sise- kui välispoliitiliselt. Rahvahääletus näitas, et eestlasel jätkub küllaldaselt oma esivanematelt päritud sitkust, külma verd ja otsustamisvõimet. Teisest küljest näitas rahvahääletus, et eestlase südames põleb võimsalt rahvuslusetuli, mis kogu rahvuse seob armastuses oma kodumaa ja verekaaslaste vastu suureks ja võimsaks tervikuks.

Sisepoliitiliselt annab see suuri eeldusi edaspidiseks rahuliseks ja kooskõlaliseks tööks, välispoliitiliselt aga näitab, et eesti rahvas tervikuna on küps ja tahtlik kui ka suutlik kõndima iseseisva rahvusena iseseisva riigi raamides.

Rahvahääletuse tagajärjed ja tulemused panevad aga rahvapoegadele peale uued ja suured kohustused. Kui oktoobrikuu rahvahääletus 1933. aastal ainsa käeviiepega puhtaks pühkis Toompea, seega umbusaldust avaldades endisele poliitilisele olukorrale, siis nüüd täie võimsusega näitas rahvas, et ta tahab uue korra ülesehitamisele asuda. Meie ei saa asuda seisukohale, et vaatamata kogu rahva üksmeelsele seisukohale riigielu põhjapanevates küsimustes see üksmeel sellel kujul saaks püsima jääda ka siis, kui otsusamisele tulevad riigielulised pisiküsimused. On eeldatav, et neis pisiküsimusis on ja saavad olema mitmesuguseid vaateid, mis vastastikuses selgituses enamuse kaudu võiksid alles saada vastuvõetava kuju. Kuid siin need rahvapojad, kes endid tunnevad olema kutsutud rahva esindajateks, peavad nüüd võtma möödunud aegadest õppust ja kogemusi. Nad ei tohi lubada enestele seda mentaliteeti, mis meid paari aasta eest viis käärimise äärele. Nemad ei tohi enestele lubada seda luksust, et nad lubaksid tõusta poliitilisel võitlusel sellel hukkamõistetaval kujul, nagu see oli enne. Sest kui nad kaldusid sellele teele ja kui nad lubasid endale tarvitada neid meetodeid, mis tarvitati siis, siis ei eksi meie mitte väga palju, kui asume seisukohale, et mõne aasta pärast seisaksime uute ja raskemate vapustuste ees, kui seisime seni.

Rahvas on oma kindla sõna öelnud. Sellest on kõikidel kohus teha järeldusi. Ja varsti on kohustatud need oma kindla sõna ütleva, kes tahavad olla rahva esindajad. Õelgu nad oma sõna sama ausalt ja sama kindlalt ning samas vaimus, kui seda on öelnud kogu rahvas.

Teisest küljest ei tohi meie kahe silmapaari vahele jätta neid suuri kohustusi, mis kogu rahva üksikuile liikmeile on pannud rahvahääletuse tulemused. Meie ei tohi jätta kahe silmapaari vahele meie riigikorra uuesti konstrueerimise küsimusi. Sest sellega loome meie raamid rahvusliku elu edaspidisele liikumisele. Kuueaastakümne aasta kogemused meie riigielu korraldamisel ja juhtimisel on kujukalt tõestanud, et meie riigi endised põhikorraldused ei ole meie rahvale vastuvõetavad selle sotsiaalse ja poliitilise suhtluse juures, milles elab tänapäeval meie rahvas. Ilmnenud puudused, kui nad kestaksid, halvaksid meie rahva riiklikku tahet ning pidurdaksid meie rahva kultuuri- ning majanduselu edukat arengut. Sellepärast, luues püsiva ja kindla riigivõimu korralduse, mis suudaks sihikindlalt ja otstarbekalt ning kiirelt täita riigi ülesandeid ja kindlustada lugupidamist riigivõimu vastu, peab meie uus põhiseadus riigi-

elus väljendama ka kindlat suunda — kõikide majandusliikude ja kultuuriliste jõudude rakendamine loovaks tööks rahva ja riigi heaks, riigi aktiivsel juhtimisel, kusjuures üksiku kodaniku ja rahvakihi erihuvid leidku kindlustamist vaid rahvuse üldhuvi piires. Kavades, mis tahavad muuta ainult riigiorganite korraldust, ei piisa. Viga ei peitu ainult vormis ega asutistes, vaid veel sagedamini on ennast tunda andnud rahvusriikliku järjekindla suuna puudumine riigielu avaldusis ja jõudude vaba mängu lubamine, mis otseselt või kaudselt teotsevad rahva üldhuvide vastaselt. Sellepärast ei ole ainuüksi vajalik uute riigiorganite loomine või nende kompetentsi ümberkorraldamine, vaid vajalik on kindlam ja õigem suund juhtimises, mis peaks selgekujulise väljenduse leidma põhiseaduse üldosa ümberredigeerimisel.

K. S.

Eesti kadakas ja eesti sakslane.

Lõpuks ometi oleme täiele selgusele jõudnud, et eesti kadakas ka seaduse ees ei ole sakslane. Sellele seisukohale on asunud Riigikohus omas viimases otsuses nn. kadakasakslaste protsessis. Lõpuks ometi.

Riigikohus on seletanud, et saksa rahvusnimekirja kandmisel tuleb kodanikelt nõuda ärakirju dokumentidest, mis otseselt tõestavad nende kuuluvust saksa rahvusesse.

Siiani oli meil laialt levinud vaade, et põhiseaduse § 20, kus öeldud, et „iga Eesti kodanik on vaba oma rahvuse määramises“, lubab igal kodanikul määrata oma rahvust ainult oma enese tahte järgi. Kui näiteks inglane siin ennast tahtis määrata türklasteks, siis leiti see olevat täiesti endastmõistetav ja seadusepärane. Seda ülivabadust, õigemini ulakust, tarvitasid hulgani meie kadakad ja saksa kultuuroromavalitsus, rutates kadakaid ümber vabritseerima puhasverd aarialasteks, kuni rahvusluse tõus asus sellele omavolile seadustega tõkkeid tegema. Nüüd, taevale tänu, on kindel kord sellesse virr-varri loodud.

Meil on andmeid, et väga paljud ka praegu saksa rahvusnimekirjas viibijaist ei ole verepärased sakslased. Pealinna ajalehed teavad kõnelda, et isega saksa rahvussekretär ise, kui ta pisut oma esivanemaid selgitaks, peaks end tunnistama kahtlemata eestlaseks.

Meie ootame, et ka need „aumehed“, kes oma esivanemate vere on hüljanud, kustutakse saksa rahvusnimekirjadest. Selleks oleks ainult vaja julgust. Seadusega, seadusepäraselt ja täie moraalse õigusega.

K. S.

Ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: aastas Kr. 3.—, poolaastas Kr. 1.70.

Vastutav toimetaja *R. Stokeby-Tandre.*

Toimetajad: *Edg. Kant* ja *R. Stokeby-Tandre.*

Toimetuse liikmed: *N. Kaasik, H. Moora, Ed. Poom, Ed. Roos, F. Solba, K. Särgava.*

Väljaandja: *Tallinna Eesti Rahvuslaste Klubi.*

R. Tohver ja Ko trükk.

N-Vene veoautod ja omabused

„SIS“

on kõige kohasemad meie ostjatele oma kõrge kvaliteedi ja tugevuse poolest, sest need võimaldavad väga suurt ülekoormamist. Nad on ökonoomsed suurte raskuste veos, sest tarvitavad vähe kütteainet.

Laos alati kohe saadaval kõik automudelid ja tagavaraosad.

Ainumüügi õigus firmal

K. A. RÜTMAN & Ko.

JAANI T. 9. • TEL. 466-72 ja 466-71.

„ERK“

ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLIITILINE AJAKIRI

1936

Ilmub 10 numbrit

Väljaandja: **TALLINNA ESTI RAHVUSLASTE KLUBI**

Tellimishind kr. 3.— aastas, kr. 1.70 poolaastas, palutakse maksta ajakirj. „ERK“ posti jooksvale arvele nr. 131 või ERK'i toimetusse: Tallinn, Estonia pst. 15-3.

150/24
T 24

◆ E E K S - M A J A ◆

(ASUT. 1866. A.)

SUURIM EESTI ÜHISTEGELINE KINDLUSTUSETTEVÕTE.

TOIMETAB:

**TULE-,
NOORTE-,
E.U.,
MURDVARGUSE-,
KLAASI- ja
KODULOOMA
KINDLUSTUSL.**

Soodsad tingimused, kindel vastutus,
õiglane kahjude likvideerimine.

JUHATUS JA PEAKONTOR:

Tallinn, Lai tänav nr. 1, omas majas,

KONTOR: Harju tänav nr. 29, Tallinna
Majaomanikkude Pangas.

OSAKONNAD: Tartus, Viljandis, Valgas,
Rakveres ja Petseris.

KAUBANDUSÜHISUS

Petrooleum, bensiin,
nafta, auto ja
määrdeõlid j.n.e.

Müük suurel ja väikesel arvul.

"MINERAAL"

S. Berner & P. Sander

TALLINN, INSENERI 3. TELEF. 462-65
Telegr. address: Sanko — Tallinn

HIND 35 SENTI.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR